

ความรู้และความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสงฆ์ในจังหวัดเลย

พระทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย 119 หมู่ 5 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42100

Email: tarpe2012@hotmail.com

ติดต่อผู้เขียนบทความที่ พระทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย 119 หมู่ 5 ตำบลศรีสองรัก

อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42100

Email: tarpe2012@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 10 เมษายน 2562 วันที่แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2563 วันที่ตอบรับบทความ: 15 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินและวิเคราะห์ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย **วิธีการวิจัย** การวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รูป โดยแบบสอบถาม วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและวิธีการทางสถิติที่เหมาะสม **ผลการวิจัย** พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักอริยสัจหลักไตรลักษณ์ หลักปฏิจตุสมุปบาท และหลักมรรคแปดอยู่ในระดับมาก ส่วนหลักกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ตัวแปรด้านสังคม และตัวแปรด้านจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **สรุป** การพัฒนาพระสงฆ์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจควรมุ่งเป้าหมายไปยังผู้ที่มีอายุหรือพรรษาน้อยหรืออยู่ในระดับปานกลางเป็นหลัก เพราะจะพัฒนาได้ดีกว่าและคุ้มค่าประโยชน์มากกว่า พระสงฆ์ที่อายุน้อยถึงแม้ว่าจะได้นักธรรมเอกก็ควรบวชเรียนมากกว่า 1-4 พรรษา และควรมีวุฒิภาวะในตนเองในการสั่งสมความรู้ทางด้านพระธรรมในแต่ละด้านรวมกัน รวมทั้งมีความสนใจและตระหนักถึงผลประโยชน์จากการเฝ้าหาความรู้และมีพลังในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ความรู้ความเข้าใจ หลักพุทธธรรม พระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

Knowledge and Understanding in Buddhadhamma Among Buddhist Monks: A Case Study of Buddhist Monks in Loei Province

Phra Taveesak Taisrikhot

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College Loei, 119 M. 5, Tumbol Srisongrak,

Amphoe Mueang, Loei 42100

Email: tarpe2012@hotmail.com

Correspondence concerning this article should be addressed to **Phra Taveesak Taisrikhot**, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College Loei, 119 M. 5, Tumbol Srisongrak, Amphoe Mueang, Loei 42100

Email: tarpe2012@hotmail.com

Received date: April 10, 2019 Revised date: November 24, 2020 Accepted date: December 15, 2020

ABSTRACT

PURPOSES: To assess and analyse the variables that were related to the knowledge and understanding in Buddhadhamma of the Buddhist monks in Loei Province. **METHODS:** The sample consisted of 400 Buddhist monks. A questionnaire was used for collecting data. The data were analyzed by Pearson's product moment correlation coefficients and other appropriate statistical techniques. **RESULTS:** Most Buddhist monks had a high level of knowledge and understanding in Buddhadhamma. It was found that most of the monks had knowledge and understanding in the Four Noble Truths, the principles of Three Characteristics, Dependent Origination, and Noble Eight Folds Path at a high level, but Kamma at moderate level. Personal characteristics, and social and psychological variables were related statistically and significantly with Buddhist monks' knowledge and understanding in Buddhadhamma at 0.01 level. **CONCLUSIONS:** The development of monks to gain knowledge and understanding could aim at those who are young or moderate in Buddhist lent because it would develop better and more beneficial. The young monks, even they get a Dhamma level 3, should be ordained for more than 1 -4 years and should have maturity in himself to accumulate knowledge of the Dharma and must have maturity in one's self in accumulating knowledge of the Dharma. Both interest and awareness would result in a desire for knowledge and increased learning power.

Keywords: Knowledge and understanding, Buddhadhamma, Contemporary Buddhist monks

บทนำ

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานมากเพราะเชื่อว่าหลักพุทธธรรมจะสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของคนไทยได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานก็ได้ประทานพุทธโอวาทไว้ว่า การที่จะดำรงพระธรรมวินัยไว้ได้นั้นต้องเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกาเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกันทุกฝ่าย ซึ่งถือเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้องนั่นเอง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันบทบาทหน้าที่อันยิ่งใหญ่นี้ได้ตกอยู่กับความรับผิดชอบของพระสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประเด็นปัญหาที่สำคัญก็คือ กำลังและความสามารถของพระสงฆ์ในการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัยไว้ได้มากน้อยเพียงใด การที่พระสงฆ์จะสามารถรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้นั้นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะรับรองความเชื่อมั่นและใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินได้ก็คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมนั่นเอง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันจึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ การที่พระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้ง เข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบันและมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมากสมควรที่รัฐบาลและทางคณะสงฆ์จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ให้มาก และการเรียนรู้ของสงฆ์ควรเรียนรู้ใน 3 เรื่องใหญ่คือ 1) เรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทางปริยัติและปฏิบัติ 2) เรียนรู้เข้าใจสังคม

ปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน และ 3) เรียนรู้การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่น่าสนใจของผู้คนให้จับใจคนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่าอนุสาสนีปาฏิหาริย์นั่นเองในข้อนี้รวมทั้งการใช้เครื่องติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย (วะสี, 2540)

การที่พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธศาสนาหรือหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง มีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ปฏิบัติกันอย่างผิดเพี้ยนออกจากหลักพุทธธรรม ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำอยู่เสมอ ปัจจัยเหตุเกิดจากผู้รับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากหลักพุทธธรรมนั่นเองเมื่อเข้าใจไม่ถ่องแท้ก็ย่อมนำไปปฏิบัติแบบผิดๆ ย่อมเป็นผลในทางเสื่อมหรือไม่เจริญ หรืออาจทำให้คนที่ไม่เข้าใจในพระพุทธศาสนา มองพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาแห่งความมั่งงายไร้สาระ ไม่มีเหตุผล เพราะไปมองแต่เปลือกนอกอันไม่ใช่หลักการที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา หรือหลักพุทธธรรมก็ได้ ในที่สุดพระพุทธศาสนาก็ไม่มีคุณค่าอะไรในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แต่ในความเป็นจริงแล้วพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์เพื่อทำลายความทุกข์และนำวิมุตตสุขมาสู่มหาชนทั้งหลายทั้งปวงที่ติดอยู่ในวัฏวนแห่งการเกิด แก่ เจ็บและความตายนี้ (ปยุตโต, 2547)

ดังนั้น พระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทั้งยังต้องปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรมอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะได้ไปสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมหรือหลักที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ต้องเป็นผู้ให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อนำเข้าสู่หลักการที่แท้จริงของพุทธศาสนา (ปยุตโต, 2541)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างไร โดยมุ่งวิเคราะห์ในแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน เพื่อที่จะได้ทราบสถานการณ์ที่แท้จริง จะได้หาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้พระสงฆ์มีศักยภาพในการให้ความรู้กับประชาชนอย่างปราศจากความคลาดเคลื่อนของหลักพุทธธรรม ตลอดจนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญในการพัฒนาพระพุทธศาสนาและพุทธบริษัทในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคมและปัจจัยด้านจิตวิทยาของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย
2. เพื่อวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย
3. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ตัวแปรส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความรู้และความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดเลยอย่างมีนัยสำคัญ
2. ตัวแปรด้านสังคม ได้แก่ การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัด ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะในวัด และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดเลยอย่างมีนัยสำคัญ

3. ตัวแปรด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความสนใจ ศึกษาหลักพุทธธรรม ความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักพุทธธรรม ในการศึกษาครั้งนี้มี 5 หลักธรรม ได้แก่

1. หลักอริยสัจธรรม ในพระพุทธศาสนา อริยสัจ 4 เป็นคำสอนที่มีความสำคัญมากและเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา ประการหนึ่ง ว่าด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการซึ่งเป็นคำสอนรากฐาน หรือ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นความจริง 4 ประการที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยบุคคลหรือผู้ประเสริฐ ความจริงทั้ง 4 ประการนั้นมีดังนี้ 1) ทุกขสัจจ์ กล่าวว่า ความทุกข์มีอยู่จริง 2) สมุทัยสัจจ์ กล่าวว่า ความทุกข์ทั้งหลายนั้นมีสาเหตุ 3) นิโรธสัจจ์ กล่าวว่า ความดับทุกข์นั้นมีอยู่จริง และความดับทุกข์นั้นคือภาวะที่ไม่มีความยึดติด และ 4) มรรคสัจจ์ กล่าวว่า วิธีปฏิบัติให้บรรลุถึงดับทุกข์นั้นมีอยู่จริงพระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต, 2541)

2. หลักไตรลักษณ์ พระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต, 2541) กล่าวอธิบายไว้ในหนังสือ พุทธธรรม พอสรุปได้ใจความว่า ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะ 3 อย่าง หมายถึง สามัญลักษณะหรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวง เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ 3 อย่าง ได้แก่ 1) อนิจจตา (อนิจจัง) คือ ความไม่เที่ยง 2) ทุกขตา (ทุกขัง) คือ ความเป็นทุกข์ และ 3) อนัตตตา (อนัตตา) คือ ความเป็นอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน

3. ปฏิจจสมุปบาท พระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต, 2541) กล่าวอธิบายไว้ในหนังสือ พุทธธรรม พอสรุปได้ใจความว่า ปฏิจจสมุปบาท เป็นแก่นของคำ

สอนในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมากประการหนึ่ง หมายถึง การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกัน จึงเกิดมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา มีองค์หรือหัวข้อ 12 ดังนี้ คือ 1) อวิชชา 2) สังขาร 3) วิญญาณ 4) นามรูป 5) สฬายตน 6) ผัสสะ 7) เวทนา 8) ตัณหา 9) อุปทาน 10) ภพ 11) ชาติ และ 12) ชรามรณะ

4. มรรคแปด พระธรรมปิฎก (ปยุตโต, 2541) กล่าวอธิบายไว้ในหนังสือ พุทธธรรม พอสรุปได้ใจความว่า มรรค (ภาษาสันสกฤต-มรค, ภาษาบาลี-มคค) คือ หนทางถึงความดับทุกข์ เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจ (เรียกว่า มัคคัลลัจ หรือ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ) และนับเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหนทาง 8 ประการด้วยกัน เรียกว่า “มรรคมืองค์แปด” หรือ “มรรคแปด” (อภิญญาคัมภีร์) ดังนี้ 1) สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ คือ ทำการงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ คือ เพียรชอบ 7) สัมมาสติ คือ ระลึกรู้ชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ คือ ตั้งใจชอบ

5. หลักกรรม พระธรรมปิฎก (ปยุตโต, 2541) กล่าวอธิบายไว้ในหนังสือ พุทธธรรม พอสรุปได้ใจความว่า กรรม (ภาษาสันสกฤต-กรรม, ภาษาบาลี-กัมม) แปลว่า “การกระทำ” ได้แก่ การกระทำทางกาย เรียกว่ากายกรรม ทางวาจา เรียกว่าวจีกรรม และทางใจเรียกว่า มโนกรรม

บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการจกต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของ

ประเทศชาติ ฉะนั้น การเผยแผ่ของพระสงฆ์ และคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

Webster's New World Dictionary of American English (Victoria, 1989) ซึ่งเป็นพจนานุกรมด้านการศึกษาก็ให้ความหมายของความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understanding) ว่าหมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความจริง หรือหลักการจากการศึกษาและค้นคว้า แต่ในความหมายนี้ ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การรับรู้ในสิ่งที่ได้มาจากการศึกษาและสิ่งแวดล้อมในสังคม เมื่อมีแหล่งให้ความรู้ แหล่งข่าว การรับรู้และความเข้าใจมีทั้งเหมือนกันและต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบุคคลและแหล่งความรู้ที่ได้รับมา

Bloom (1967) ได้อธิบายความหมายของความรู้ว่ามีหลายระดับตั้งแต่สามารถระลึกได้ไปจนถึงสามารถนำความรู้ไปเป็นข้อมูลเพื่อประเมินผล และให้ข้อตัดสินใจต่าง ๆ ได้

แนวความคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

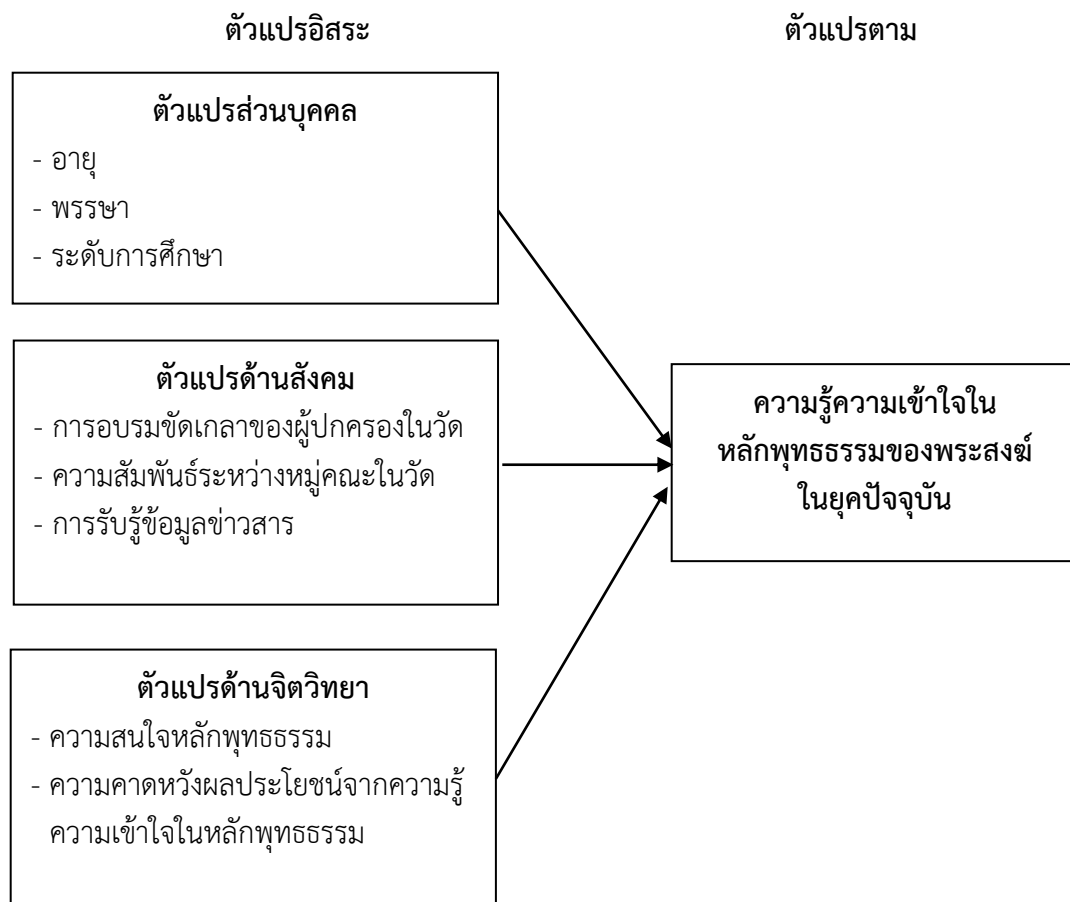
พระเทพปริยัติสุธี (คงคปัญโญ, 2540) ได้ให้ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไว้ว่า การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้แพร่หลายออกไป น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดการศึกษาและพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ธมฺมจิตฺโต, 2549) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ใน

หนังสือเรื่องพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้น แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่มีความล่าช้าไม่ทันการ และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของ

ชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใย ร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการณ์ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการ หรือปรับปรุงโครงสร้างให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัยโดยการศึกษาคำแปรอิสระ คือ 1) ตัวแปรส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และระดับการศึกษา 2) ตัวแปรด้านสังคม ได้แก่ การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัด ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะในวัด และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ 3) ตัวแปรด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความสนใจหลัก

พุทธธรรม ความคาดหวังผลประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม

สมมติฐาน

ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรคือพระสงฆ์ในเขตพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย จำนวน 4,596 รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเลย, 2560)

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ได้จำนวน 367.97 รูป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การคำนวณและตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างสมบูรณ์จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2561

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และระดับการศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตวิทยาของพระสงฆ์ ได้แก่ ความสนใจหลักพุทธธรรม ความคาดหวังผลประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัด ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะในวัด การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและส่วนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำราเอกสารและผลการศึกษาวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยรับคืนมาด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัย หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา และระดับการศึกษาของพระสงฆ์ พบว่าพระสงฆ์ในจังหวัดเลยที่มีอายุ 20-25 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.30 มีพรรษา 1-4 พรรษาจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.00 และระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นเอกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.50

1.2 ตัวแปรด้านสังคม พบว่าพระสงฆ์ได้รับการอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 34.02, S.D. = 7.02) ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะในวัดอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 39.65, S.D. = 5.90) และพระสงฆ์มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 34.58, S.D. = 7.61)

1.3 ตัวแปรด้านจิตวิทยา พบว่าพระสงฆ์มีความสนใจหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 36.08, S.D. = 6.25) และมีความคาดหวังผลประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 35.34, S.D. = 6.67)

2. ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในมรรคแปดมากที่สุด ($\bar{X}$ = 21.21, S.D. = 2.84) และหลักที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดคือหลักกรรม ($\bar{X}$ = 18.23, S.D. = 2.24)

3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย (ตารางที่ 1) อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.176 พรรษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.296, ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

เท่ากับ -0.223, การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัดมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.186, ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในวัด มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.396, การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.462 ความสนใจในหลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.518 และความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.501 ตัวแปรทุกตัวดังกล่าวแล้วมีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
ตัวแปรส่วนบุคคล			
อายุ	400	-0.176	0.00**
พรรษา	400	0.296	0.00**
ระดับการศึกษา	400	-0.223	0.00**
ตัวแปรด้านสังคม			
การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัด	400	0.186	0.00**
ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในวัด	400	0.396	0.00**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	400	0.462	0.00**
ตัวแปรด้านจิตวิทยา			
ความสนใจหลักพุทธธรรม	400	0.518	0.00**
ความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรม	400	0.501	0.00**

**หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.01$

สรุปและอภิปรายผล

1. พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีความตระหนักรู้ การมีความรู้อย่างชัดเจนตรงตามหลักพุทธธรรมอันประกอบด้วยหลักอริยสัจ ไตรลักษณ์ ปฏิจจนุปบาท มรรคแปด และหลักกรรมตามลำดับ

2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย ซึ่งพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีพรรษาอยู่ระหว่าง 1-4 พรรษา และระดับการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม โดยที่อายุและระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับค่อนข้างต่ำ ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าพระสงฆ์ที่มีอายุน้อยถึงแม้ว่ามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็ตามไม่ส่งผลต่อความสัมพันธ์เท่ากับการมีอายุพรรษาในการอุปสมบทช่วง 1-4 พรรษาแต่ ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำอยู่ ถ้าจะให้อยู่ในระดับปานกลางถึงสูงอาจจะต้องมีพรรษาในการอุปสมบทที่มากกว่า 4 พรรษาขึ้นไป ในด้านตัวแปรด้านสังคม ได้แก่ การอบรมขัดเกลาของผู้ปกครองในวัด ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะในวัด การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เมื่อทดสอบความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในเชิงบวก แต่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์จะเกิดขึ้นได้จะต้องเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะในตนเองสูงในการสั่งสมความรู้ทางด้านพระธรรมในแต่ละด้านรวม ๆ กัน แล้วค่อยยกระดับจากต่ำไปหาสูงในที่สุด ด้านสุดท้ายคือตัวแปรด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความสนใจหลักพุทธธรรม ความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์กับ

ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม พบว่าความสนใจและความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์กันกับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมในเชิงบวก แต่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าตัวแปรทางด้านจิตวิทยาหรือการแสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะทางด้านความสนใจและการคำนึงถึงประโยชน์มีผลทำให้เกิดการเฝ้าหาความรู้และมีพลังในการเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจโดยไต่ระดับจากต่ำมาสู่ระดับปานกลางและระดับสูงในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางในการพัฒนาพระสงฆ์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจต้องมุ่งเป้าหมายไปยังผู้ที่มีอายุหรือพรรษาน้อยหรืออยู่ในระดับปานกลางเป็นหลัก เพราะจะพัฒนาได้ดีกว่าและคุ้มค่าประโยชน์มากกว่า

2. ผู้ปกครองควรหาช่องทางช่วยเหลือและเอาใจใส่ความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิด ไม่ควรปล่อยปละละเลยหรือเพิกเฉย ผู้ปกครองไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายจนพระสงฆ์ไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ เพราะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ปกครองสูงสุดทุกเรื่อง ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนภายในวัด ไม่มีปัญหามากเป็นห่วง เพราะสภาพแวดล้อมในวัดทั่วไปได้ถูกออกแบบไว้อย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งที่ต้องปรับปรุงก็คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการได้รับความรู้และความเข้าใจในหลักพุทธธรรมและส่งเสริมให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้ข้อมูลโดยตรงจากพระไตรปิฎก ด้วยรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันการอ่านพระไตรปิฎก การสาธยายที่มุ่งให้เข้าใจความหมายที่แท้จริง พระไตรปิฎกเคลื่อนที่ นิทานพื้นบ้านที่อาศัยเค้าโครงจากพระไตรปิฎกเป็นแกนหลัก เป็นต้น

3. พระสงฆ์ เมื่ออุปสมบทแล้วต้องศึกษาหาความรู้และสนใจในหลักพุทธธรรมไม่ควรหย่อนยาน พระสงฆ์ต้องพัฒนาปรับปรุงตนเองด้วยการสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ถึงความสำคัญในหน้าที่ของตนอย่างจริงจังในการทำความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม ส่วนในเรื่องความคาดหวังประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมีผลอยู่ในระดับปานกลางไปหามากจนถึงมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านการยอมรับจากเพื่อนที่อยู่ในวัด การได้รับเงินบริจาคทำบุญจากญาติโยม การสอบผ่านระดับแสดงให้เห็นว่าตัวแปรหลักคือตัวแปรภายนอกมากกว่าตัวแปรภายใน

4. แนวทางการพัฒนาต้องปรับความคาดหวังที่เป็นแก่นหรือหลักการจริง ๆ ซึ่งเน้นตัวแปรภายในนั่นคือ ทศณคติเชิงบวก เร่งสร้างเป้าหมายให้เกิดขึ้นที่เป็นไปเพื่อความเข้าใจหลักพุทธธรรมโดยแท้

5. ควรพัฒนาและปรับปรุงเรื่องการวิเคราะห์และการตีความตลอดจนวิธีการอธิบายหลักพุทธธรรมให้กว้างขวาง ลึกซึ้งและหลากหลายมากขึ้น โดยไม่เสียประโยชน์และความถูกต้อง เพราะจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง หากมีวิธีการอธิบายที่สอดคล้องกับความสนใจและประโยชน์ที่จะพึงได้รับ ไม่ควรยึดติดรูปแบบเก่าจนเกินไปจนกระทั่งตีตันหาทางออกไม่ได้

6. ควรปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสมกับยุคสมัย เพราะเมื่อรับสารและสามารถเข้าใจและสร้างศรัทธาได้ แต่ความจริงในปัจจุบันพระสงฆ์ยังมีการสื่อสารแบบทางเดียว ใช้

ภาษาไม่ร่วมสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อให้เกิดผลต่อการนำหลักพุทธธรรมไปเผยแผ่นั้นแนวทางในการพัฒนาในจุดนี้ก็คือหลักสูตรการศึกษาของพระสงฆ์ต้องได้รับการปรับปรุงด้านภาษาและอุปกรณ์สื่อต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้พระสงฆ์จะต้องหาความรู้ใหม่ ๆ วิทยาการของโลกสมัยใหม่ว่ามีกระบวนการใช้การสื่อสารกันอย่างไร มีช่องทางในการเข้าถึงผู้ใช้อย่างไรในการเผยแผ่ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมได้อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเพื่อจะทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะพระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดเลยเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ด้วยเพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์โดยทั่วไป

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งสามารถตอบคำถามได้ระดับหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลเชิงลึกและนำไปวางแผนพัฒนาได้อย่างตรงจุด

References

- Bloom, S. B. (1967). *Taxonomy of education (cognitive domain)*. David McKay.
- Kangapanyo, V. (2540). *The sangha and religion*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Office of the Secretary of Monks Primate of Loei. (2560). *Statistic of survey data for the number of temple, monks in year 2017*. [Unpublished document].
- Prayutto, P. (2541). *Buddhadhamma*. Buddhadhamma Foundation.
- (2547). *Wake up to the falsedhood of the book “cause in Buddhist Era 1”*. Dhammasapa Publishing House.
- Thamajitto, P. (2549). *Proactive propaganda*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Victoria, N. (1989). *Webster’s new world dictionary of American English* (3rd ed). Prentice Hall.
- Wasi, P. (12540). *Leadership: Social feasibility and solutions*. Moh-Chao-Ban Publishing House.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.